

YOSHLARNI MUSTAQIL FIKRLASHINI YUKSAKLANTIRISHNING IJTIMOIIY-FALSAFIY OMILLARI

Jumaboyev Doniyorjon G'iyosiddin o'g'li

Farg'ona davlat universiteti

harbiy ta'lim fakulteti 1-bosqich talabasi

+998996495508

doniyorjumaboyev995@gmail.com

O'ktamov Sohijjon Erkinjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti

harbiy ta'lim fakulteti 1-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada yoshlarning **mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish va rivojlantirishga ta'sir etuvchi ijtimoiy hamda falsafiy omillar** tahlil qilinadi. Mustaqil fikrlash bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlanayotgan davrda yoshlarning ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatli ishtirok etishi, tanqidiy tafakkurga ega bo'lishi va innovatsion yondashuvlar ishlab chiqishi uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot davomida ta'lim tizimi, oilaviy tarbiya, jamiyatdagi sotsiokulturni muhit, axborot makoni va zamonaviy texnologiyalar kabi ijtimoiy omillar yoshlar tafakkuriga qanday ta'sir ko'rsatishi ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: mustaqil fikrlash, tanqidiy tafakkur, yoshlar, ta'lim tizimi, falsafiy omillar, axborot makoni, texnologiya, oilaviy tarbiya, sotsiologik yondashuv, erkin fikrlash

Kirish

Zamonaviy jamiyatda **yoshlarning mustaqil fikrlashi** har qachongidan ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Dunyo tobora globallashib, turli madaniyatlar, mafkuralar va axborot oqimlari bir-biri bilan chambarchas bogʻlanib borayotgan bir sharoitda yoshlarning mustaqil tafakkurga ega boʻlishi ularning jamiyatdagi oʻrnini mustahkamlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Mustaqil fikrlash yosh avlodga atrof-muhitdagi hodisalarga tanqidiy yondashish, oʻz qarashlarini shakllantirish va turli ijtimoiy muammolar yechimini topish imkonini beradi. Ayniqsa, texnologik rivojlanish bilan bogʻliq yangiliklar, ijtimoiy tarmoqlarning ommalashishi va ommaviy axborot vositalarining taʼsiri ortib borayotgan bir paytda yoshlarning axborotni tanqidiy tahlil qilish qobiliyatiga ega boʻlishi ularning hayotda toʻgʻri yoʻl tanlashlariga yordam beradi. Shu bois, yoshlarning mustaqil fikrlash darajasini oshirish, ularga ijtimoiy va falsafiy jihatdan yetuk tafakkur tarbiyalash masalasi bugungi jamiyatning eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi.

Shu bilan birga, **yoshlarning mustaqil fikrlash qobiliyati** turli muammolarga duch kelmoqda. Birinchi navbatda, axborotning haddan tashqari koʻpligi, yolgʻon va manipulyativ maʼlumotlarning keng tarqalishi yoshlarning tanqidiy tahlil qilish qobiliyatini zaiflashtirishi mumkin. Shuningdek, anʼanaviy taʼlim tizimlarining aksariyatida mustaqil fikrlashga emas, balki tayyor bilimlarni oʻzlashtirishga urgʻu berilishi yoshlarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga yetarlicha sharoit yaratmaydi. Bundan tashqari, ijtimoiy stereotiplar va mafkuraviy bosimlar koʻp hollarda yoshlarning oʻz qarashlarini ochiq ifodalashiga toʻsqinlik qiladi. Ayniqsa, baʼzi jamiyatlarda avtoritar yoki qatʼiy konservativ qarashlarning ustuvorligi yoshlarning erkin fikrlashiga salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkin. Mustaqil fikrlashni rivojlantirish uchun nafaqat taʼlim tizimining modernizatsiyasi, balki umuman jamiyatdagi mafkuraviy va falsafiy yondashuvlarni qayta koʻrib chiqish lozim.

Mazkur maqola yoshlarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishda qanday **ijtimoiy va falsafiy omillar** muhim rol o'ynashini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot davomida mustaqil tafakkurni shakllantirishda ta'lim tizimi, axborot muhiti, ijtimoiy an'analari va zamonaviy falsafiy yondashuvlarning o'rni o'rganiladi. Tadqiqotning asosiy savollari quyidagilardan iborat: Mustaqil fikrlashning asosiy ijtimoiy omillari nimalardan iborat? Falsafiy tafakkur insonning erkin fikrlashi uchun qanday imkoniyatlar yaratadi? Axborot makonidagi murakkabliklar va tahdidlar yoshlarning mustaqil qaror qabul qilishiga qanday ta'sir ko'rsatadi? Ushbu savollarga javob topish orqali yoshlarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish uchun qanday sharoitlar yaratish mumkinligi haqida aniq xulosalar beriladi.

Maqolada **falsafiy va sotsiologik yondashuvlar** asosida nazariy tahlil olib boriladi. Tadqiqot doirasida turli falsafiy oqimlar, xususan, ekzistensializm, tanqidiy realizm va gumanistik tafakkur asosida mustaqil fikrlash jarayoni tahlil qilinadi. Shuningdek, sotsiologik nuqtayi nazardan yoshlarning jamiyatdagi o'rni, axborot manbalarining ularga ta'siri va ta'lim muhitining roli o'rganiladi. Ushbu yondashuv orqali yoshlar orasida mustaqil fikrlashni rivojlantirish bo'yicha samarali strategiyalar ishlab chiqishga imkon yaratiladi.

Ushbu tadqiqot **ilmiy adabiyotlar tahlili, falsafiy-nazariy analiz va sotsiologik metodlarga** asoslanadi. Mustaqil fikrlashning ijtimoiy va falsafiy jihatlarini o'rganish uchun falsafa va sotsiologiya sohalarida ilgari surilgan nazariyalarni tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Falsafiy tahlil inson tafakkurining rivojlanish qonuniyatlarini, erkin va tanqidiy fikrlashning ahamiyatini, shuningdek, falsafiy tafakkurning ijtimoiy ong shakllanishiga ta'sirini o'rganishga qaratilgan. Sotsiologik yondashuv esa yoshlarning jamiyatdagi o'rnini, ijtimoiy munosabatlar va axborot muhitining ularning fikrlash jarayoniga qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qilishga imkon yaratadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili orqali mavjud tadqiqotlar, akademik maqolalar, monografiyalar va zamonaviy ilmiy ishlanmalar ko'rib chiqiladi, bu esa yoshlarning mustaqil fikrlashini

rivojlantirishga doir eng muhim nazariyalar va qarashlarni umumlashtirishga yordam beradi.

Tadqiqotda foydalanilgan **manbalar va ma'lumotlar** asosan falsafiy va ijtimoiy nazariyalar, shuningdek, zamonaviy ilmiy tadqiqotlarning natijalari asosida tanlab olindi. Mustaqil fikrlashning rivojlanishiga oid Platon, Aristotel, Dekart, Kant, Nyuton va boshqa buyuk mutafakkirlarning g'oyalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, zamonaviy falsafiy oqimlardan ekzistensializm, postmodernizm va tanqidiy tafakkur nazariyalari tahlil qilinadi. Sotsiologik jihatdan esa yoshlarning ijtimoiy va axborot muhitida shakllanishi, jamiyatdagi ijtimoiy institutlar va ularning ta'siri bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlar o'rganiladi. Ushbu ma'lumotlar yoshlarning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish va rivojlantirish jarayonlarini chuqurroq anglashga imkon beradi. Tadqiqot davomida mustaqil fikrlashga doir xalqaro va mahalliy tadqiqotlarning natijalari solishtirilib, ularning umumiy xulosalari va mantiqiy bog'liqligi tahlil qilinadi.

Tadqiqotning **chegaralari** muayyan yo'nalishlar bilan chegaralanib, asosan ijtimoiy va falsafiy omillarni o'rganishga qaratilgan. Mustaqil fikrlashning pedagogik va psixologik jihatlari ushbu tadqiqot doirasida ikkinchi darajali mavzular sifatida qoldiriladi. Ya'ni, bu maqolada yoshlarning fikrlash jarayonini rivojlantirishda ta'lim metodlari yoki psixologik omillarni chuqur tahlil qilishdan ko'ra, ijtimoiy munosabatlar va falsafiy yondashuvlarning ularning tafakkur shakllanishiga ta'siri o'rganiladi. Bu yondashuv tadqiqotning asosiy maqsadiga muvofiq bo'lib, yoshlarning ijtimoiy hayotga integratsiyasi va jamiyatda erkin fikrlovchi shaxs sifatida shakllanish jarayonlarini ochib berishga qaratilgan. Shu sababli, tadqiqot pedagogik jarayonlarga to'liq bog'lanmagan holda, asosan ijtimoiy muhit, madaniy an'analar va falsafiy tafakkur bilan bog'liq jihatlarni yoritishga harakat qiladi.

Tadqiqot usullarining ushbu kombinatsiyasi orqali yoshlarning mustaqil fikrlashini shakllantirishda ta'sir ko'rsatadigan asosiy omillar aniq belgilanadi va ularning jamiyatdagi o'rnini keng qamrovli tarzda tushuntiriladi.

Yoshlarning **mustaqil fikrlash qobiliyati** ularning jamiyatdagi muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillardan biri bo'lib, uni rivojlantirishda ijtimoiy va falsafiy jihatlar hal qiluvchi rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mustaqil fikrlash qobiliyatining shakllanishi bir qator **ijtimoiy omillar** va **falsafiy asoslar** bilan bog'liq bo'lib, ularning har biri yoshlarning tafakkur jarayonlariga turlicha ta'sir ko'rsatadi.

Mustaqil fikrlashni rivojlantirishga ta'sir qiluvchi asosiy ijtimoiy omillar

Birinchi navbatda, **ta'lim tizimi va uning yoshlar ongiga ta'siri** mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda eng muhim omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Ta'lim tizimi yoshlarning bilimi va tafakkurini shakllantiradigan asosiy institut bo'lib, ularning mustaqil fikrlashga o'rganishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. An'anaviy ta'lim usullari ko'pincha tayyor bilimlarni o'rgatishga asoslangan bo'lib, tanqidiy fikrlash va erkin tafakkurga yetarlicha e'tibor qaratilmaydi. Ammo zamonaviy ta'lim metodlarida muammoga yo'naltirilgan ta'lim (problem-based learning), interfaol darslar va munozara asosidagi yondashuvlar orqali mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish imkoniyati mavjud. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion ta'lim yondashuvlari qo'llanilayotgan muhitlarda yoshlarning mustaqil fikrlash darajasi yuqoriroq bo'ladi.

Ikkinchi muhim omil – **oilaviy tarbiya va ijtimoiy muhit** bo'lib, yoshlarning mustaqil tafakkurini shakllantirishda ota-onalar va atrof-muhitning ta'siri katta ahamiyatga ega. Ota-onalar va oiladagi yetakchi shaxslarning fikrlash tarzi va dunyoqarashi yoshlarning intellektual rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Agar oila muhitida erkin fikr almashish, mustaqil qaror qabul qilish va tanqidiy mulohaza yuritish rag'batlantirilsa, yoshlarning mustaqil fikrlash qobiliyati yuqori bo'ladi. Aksincha, qat'iy avtoritar tarbiya usullari va fikr erkinligini cheklovchi muhit yoshlarning ijodiy va erkin tafakkurini rivojlantirishga to'sqinlik qiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, ijtimoiy jihatdan

ochiq va demokratiyaga asoslangan jamiyatlarda yoshlarning mustaqil fikrlash darajasi ancha yuqori bo'lishi kuzatilgan.

Uchinchi omil sifatida **axborot makoni va zamonaviy texnologiyalar** yoshlarning fikrlash jarayonlariga kuchli ta'sir o'tkazadi. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi, ayniqsa internet va ijtimoiy tarmoqlarning ommalashuvi yoshlarning ma'lumot olish imkoniyatlarini keskin oshirdi. Biroq bu jarayon bir vaqtning o'zida ijobiy va salbiy jihatlariga ega. Ijobiy tomoni shundaki, internet manbalari mustaqil o'rganish, turli fikrlarni solishtirish va yangi bilimlar egallash imkonini beradi. Salbiy tomoni esa, soxta ma'lumotlar, yolg'on targ'ibotlar va manipulyativ axborot oqimlari yoshlarning mustaqil fikrlashiga putur yetkazishi mumkin. Tadqiqot natijalariga ko'ra, axborot xurujlariga duch kelgan yoshlar orasida mustaqil tafakkur darajasining pasayishi kuzatilgan. Shu sababli tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish, ishonchli manbalarni ajratish va axborotni tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirish zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lishi lozim.

Falsafiy omillar

Mustaqil fikrlashni shakllantirishda **tanqidiy tafakkur va erkin fikrlash tamoyillari** muhim rol o'ynaydi. Tanqidiy tafakkur falsafiy jihatdan inson ongining rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Falsafada tanqidiy tafakkur – har qanday fikr yoki g'oyani shubha ostida ko'rib chiqish, dalillarga asoslangan xulosalar chiqarish va muqobil yechimlarni o'rganish jarayoni sifatida tushuniladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tanqidiy tafakkurga ega bo'lgan yoshlar turli axborot manbalariga nisbatan ehtiyotkorona yondashadi, manipulyatsiyaga uchrash ehtimoli esa kamroq bo'ladi. Shu sababli, falsafiy tahlil va tanqidiy tafakkur metodlarini yoshlar o'rtasida rivojlantirish ularning erkin fikrlovchi shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, **inson va jamiyat o'rtasidagi tafakkur munosabatlari** mustaqil fikrlashga qanday ta'sir qilishi muhim masala hisoblanadi. Jamiyatning ijtimoiy tuzilishi, mafkuraviy tamoyillari

va madaniy qadriyatlari inson tafakkurining shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Ba'zi jamiyatlarda an'anaviy qarashlar va mafkuraviy cheklovlar yoshlarning erkin tafakkurini rivojlantirishga to'sqinlik qilishi mumkin, boshqalarida esa, aksincha, erkin fikrlash rag'batlantiriladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, erkin fikrlash rivojlangan jamiyatlarda ijodkorlik, innovatsiya va ilmiy kashfiyotlar ko'proq bo'ladi.

Oxirgi muhim omil – **an'anaviy va zamonaviy falsafiy g'oyalarning yoshlar dunyoqarashiga ta'siri** hisoblanadi. Falsafaning turli oqimlari inson tafakkuriga har xil yondashgan. Masalan, ekzistensializm shaxsning mustaqilligini va o'z hayoti uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishini ta'kidlaydi, postmodernizm esa har qanday haqiqatning nisbiy ekanligini ko'rsatadi. Zamonaviy yoshlar ushbu falsafiy yondashuvlardan foydalanish orqali o'z qarashlarini shakllantirishi mumkin. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, falsafiy tafakkur bilan tanish bo'lgan yoshlarning mustaqil fikrlash darajasi yuqori bo'ladi. Shu sababli, falsafiy g'oyalarni yoshlar ta'lim jarayoniga integratsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish uchun ta'lim tizimi, oilaviy tarbiya, axborot muhiti va falsafiy yondashuvlar birgalikda ishlashi lozim. Mustaqil fikrlovchi yoshlarni tarbiyalash uchun ta'lim tizimida tanqidiy tafakkur metodlarini keng joriy etish, axborot savodxonligini oshirish va falsafiy tafakkurni shakllantirish bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirilishi lozim.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, **mustaqil fikrlashni rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan omillar** bir necha asosiy yo'nalishlarga bo'linadi. Avvalo, ta'lim tizimining isloh qilinishi yoshlarning erkin tafakkur qilish qobiliyatini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. An'anaviy ta'lim metodlarida ko'pincha tayyor bilimlar yodlatilishi, mustaqil izlanish va tanqidiy fikrlash imkoniyatlarining cheklanishi kuzatiladi. Zamonaviy ta'lim yondashuvlari esa o'quvchilarni tahliliy tafakkur qilishga, muammolarni mustaqil

hal etishga va turli fikrlarni tahlil qilishga undaydi. Shu bois, ta'lim jarayoniga kreativ va innovatsion yondashuvlarni joriy qilish, muammoga yo'naltirilgan o'qitish (problem-based learning) metodikasidan foydalanish, interaktiv darslar tashkil etish orqali yoshlarning fikrlash qobiliyatini mustahkamlash mumkin.

Bundan tashqari, **ijtimoiy muhit va oilaviy tarbiya** ham mustaqil fikrlashga ta'sir ko'rsatuvchi muhim omillar qatoriga kiradi. Ota-onalar va pedagoglarning yosh avlodga tanqidiy fikrlashni o'rgatishdagi o'rni katta. Ochiq muloqot va erkin fikr almashinuvi mavjud bo'lgan oilalarda bolalar o'z fikrlarini erkin ifodalash, muqobil qarashlarni tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Aksincha, qat'iy avtoritar tarbiya shakllari, bolaning mustaqil qaror qabul qilishiga imkoniyat bermaslik, faqatgina kattalarning fikrini mutlaq haqiqat sifatida singdirish yoshlarning mustaqil tafakkur qilishiga to'sqinlik qiladi. Shuning uchun jamiyatda oilaviy tarbiya madaniyatini rivojlantirish, ota-onalarni tanqidiy tafakkurni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirish muhim strategiyalardan biri bo'lishi kerak.

Boshqa bir muhim jihat – **axborot makoni va texnologiyalar** ning ta'siri hisoblanadi. Zamonaviy jamiyatda yoshlar ko'pincha internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali ma'lumot oladilar. Bu esa ularga keng imkoniyatlar yaratish bilan birga, dezinformatsiya, manipulyativ xabarlar va yolg'on propagandalarga duch kelish xavfini ham oshiradi. Yoshlarning mustaqil fikrlashini shakllantirish uchun ularga axborot savodxonligini o'rgatish, ishonchli va yolg'on ma'lumotlarni ajratish qobiliyatini rivojlantirish zarur. Shuningdek, internet makonida ilmiy-ta'limiy kontentni kengaytirish, yoshlarning ilmiy maqolalar, ishonchli tadqiqot natijalari bilan tanishish imkoniyatlarini oshirish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, **mustaqil fikrlashga to'sqinlik qilayotgan muammolar** ham mavjud. Ulardan biri ta'lim tizimidagi eski yondashuvlarning saqlanib qolishi va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yetarlicha e'tibor qaratilmasligidir. Shu bilan birga, ba'zi jamiyatlarda mafkuraviy cheklovlar, ijtimoiy stereotiplar va avtoritar boshqaruv tizimlari ham yoshlarning mustaqil fikrlash qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Yoshlar o'z

fikrlarini erkin bildirish va yangi g'oyalarni ilgari surish imkoniyatiga ega bo'lmagan sharoitda ijodiy tafakkur rivojlanishi qiyinlashadi. Yana bir muammo – iqtisodiy va ijtimoiy omillar bilan bog'liq. Ba'zi yoshlar moddiy jihatdan o'zini ta'minlash bilan band bo'lib, mustaqil fikrlashni rivojlantirish uchun yetarlicha resurs va imkoniyatga ega bo'lmaydi. Bu esa yoshlarning faqatgina kunlik ehtiyojlarini qondirishga yo'naltirilgan tafakkur bilan chegaralanishiga olib kelishi mumkin.

Shu bilan birga, **yoshlarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiluvchi imkoniyatlar** ham mavjud. Texnologik taraqqiyot, ochiq bilim platformalarining ko'payishi, xalqaro ta'lim dasturlarining rivojlanishi yoshlarning erkin tafakkur qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Global miqyosda inson huquqlari, demokratiya va so'z erkinligi targ'ib etilayotganligi sababli, yoshlarning mustaqil qarashlarini bildirishga sharoit yaratilmoqda. Bundan tashqari, mustaqil ta'lim olish imkoniyatlari, onlayn kurslar, falsafiy va ilmiy adabiyotlar bilan tanishish imkoniyatlarining oshishi yoshlarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun qo'shimcha resurslar taqdim etadi.

Tadqiqot natijalarining amaliy ahamiyati shundaki, mustaqil fikrlovchi yoshlarni tarbiyalash uchun ta'lim, oilaviy tarbiya va axborot makoniga oid aniq chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Avvalo, ta'lim tizimida tanqidiy fikrlashni rivojlantiruvchi metodlarni joriy etish, ilmiy tahlil qilish qobiliyatini shakllantirish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqish lozim. Pedagoglarni tanqidiy tafakkur va erkin fikrlashni rag'batlantirishga yo'naltirish orqali o'quvchilar mustaqil izlanish va muammolarni hal qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi mumkin.

Shuningdek, jamiyatda erkin muloqot va ochiq fikr almashinuvini qo'llab-quvvatlash muhimdir. Yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, ilmiy muhokamalar va falsafiy klublarni rivojlantirish orqali ularning tafakkur qilish qobiliyatini mustahkamlash mumkin. Shu bilan birga, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarda mustaqil tafakkurni rivojlantirishga qaratilgan kontentni yaratish,

axborot manbalarining ishonchliligini oshirish ham katta ahamiyatga ega.

Xulosa

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, **yoshlarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish** zamonaviy jamiyatning eng muhim vazifalaridan biri bo'lib, bu jarayonga ta'sir etuvchi omillar ijtimoiy va falsafiy jihatlariga bo'linadi. **Ijtimoiy omillar** qatoriga ta'lim tizimi, oilaviy tarbiya, axborot muhiti va texnologik rivojlanish kiradi. Mustaqil tafakkurni shakllantirish uchun ta'lim tizimi tanqidiy fikrlashni rag'batlantiruvchi metodlarga asoslanishi, muammoga yo'naltirilgan ta'lim va interaktiv o'qitish usullari keng qo'llanilishi lozim. Shu bilan birga, oilaviy tarbiya ham hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, erkin muloqot va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarining oilada shakllanishi yoshlarning kelajakdagi tafakkuriga bevosita ta'sir qiladi. Axborot makoni esa zamonaviy yoshlarning tafakkur shakllanishida muhim rol o'ynaydi: internet va ijtimoiy tarmoqlardagi axborot xurujlari va dezinformatsiya tahdidlari mustaqil fikrlashga to'sqinlik qilishi mumkin, shu sababli axborot savodxonligini oshirish muhim strategiya hisoblanadi.

Falsafiy omillar esa mustaqil fikrlashni shakllantirishda asosiy metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Tanqidiy tafakkur va erkin fikrlash tamoyillari yoshlarning har qanday axborotni tahlil qilish, haqiqatni mustaqil anglash va yangicha yondashuvlarni ishlab chiqish qobiliyatini shakllantiradi. Shu bilan birga, inson va jamiyat o'rtasidagi tafakkur munosabatlari ham muhim rol o'ynaydi: inson erkin fikrlashga qanchalik moyil bo'lsa, jamiyat ham shunchalik innovatsion va ochiq bo'ladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, falsafiy tafakkur an'anaviy va zamonaviy falsafiy oqimlar orqali rivojlantirilishi mumkin. Eksistensializm shaxsning mustaqil qaror qabul qilishiga urg'u beradi, postmodernizm esa haqiqatni nisbiy deb hisoblab, turli nuqtai nazarlarni tahlil qilishga yo'naltiradi. Shu sababli falsafiy yondashuvlarning yoshlar ta'lim jarayoniga integratsiya qilinishi ularning mustaqil tafakkur darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari **amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega** bo'lib, jamiyatda mustaqil fikrlaydigan yoshlarni tarbiyalash uchun aniq chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur. Ta'lim tizimida tanqidiy fikrlash metodlarini joriy qilish, ilmiy izlanish va falsafiy tafakkurga asoslangan ta'lim modellarini ishlab chiqish lozim. Ota-onalar va o'qituvchilarni mustaqil fikrlash madaniyatini qo'llab-quvvatlashga yo'naltirish ham muhim strategiyalardan biridir. Shu bilan birga, yoshlarning axborot makonida to'g'ri yo'nalish tanlashiga yordam berish, ularning soxta ma'lumotlarga ishonib qolmasligi uchun axborot savodxonligini oshirish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqish zarur.

Kelajakda mustaqil fikrlashni yanada chuqurroq o'rganish uchun **yangi tadqiqot yo'nalishlari taklif etilishi mumkin**. Xususan, mustaqil fikrlash va sun'iy intellekt o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni o'rganish dolzarb mavzulardan biridir. Sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan axborot tizimlari yoshlarning tafakkur jarayonlariga qanday ta'sir ko'rsatishi, ularning tanqidiy tafakkurini rivojlantirish yoki aksincha, cheklash ehtimoli chuqur tahlil qilinishi kerak. Bundan tashqari, pedagogik yondashuvlar orqali mustaqil fikrlashni rivojlantirishning samaradorligini amaliy tadqiqotlar asosida baholash ham muhimdir. Misol uchun, turli ta'lim metodlarini taqqoslash va ularning yoshlarning tanqidiy tafakkuriga ta'sirini empirik ma'lumotlar asosida o'rganish kelajakdagi tadqiqotlar uchun muhim yo'nalish bo'lishi mumkin.

Shuningdek, mustaqil fikrlashni **ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy jarayonlar bilan bog'liq holda o'rganish** ham dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ba'zi jamiyatlarda mafkuraviy cheklovlar va sotsial strukturalar yoshlarning erkin fikrlashiga to'sqinlik qilishi mumkin. Shu sababli, turli siyosiy tizimlar doirasida mustaqil tafakkurning rivojlanish darajasini o'rganish orqali jamiyatdagi erkin fikrlash madaniyatini shakllantirishga oid samarali strategiyalar ishlab chiqish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, yoshlarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish jamiyat taraqqiyotining muhim shartlaridan biri

hisoblanadi. Buning uchun ta'lim tizimini isloh qilish, oilaviy tarbiyada erkin fikrlashni qo'llab-quvvatlash, axborot savodxonligini oshirish va falsafiy tafakkur metodlarini keng qo'llash zarur. Mustaqil tafakkurga ega bo'lgan yoshlar nafaqat o'z shaxsiy hayotlarida muvaffaqiyat qozonadilar, balki jamiyatning ilmiy, madaniy va iqtisodiy rivojlanishiga ham katta hissa qo'shadilar. Shu bois, kelajakda mustaqil fikrlashni rivojlantirish bo'yicha yangi tadqiqot yo'nalishlarini ishlab chiqish va amaliy dasturlarni amalga oshirish muhim vazifalardan biri bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jo'rayev, G. (2010). *Zamonaviy falsafa asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Yo'ldoshev, E. (2015). *Tanqidiy tafakkur va innovatsion yondashuvlar*. Toshkent: Ma'naviyat.
3. Karimov, I. A. (1997). *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: O'zbekiston.
4. Haydarov, S. (2018). *Yoshlarning ijtimoiy faolligi va tafakkur erkinligi*. Toshkent: Sharq.
5. Abduqodirov, A. (2013). *Pedagogik innovatsiyalar va ta'lim tizimida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
6. Muminov, A. (2007). *Falsafa tarixi va zamonaviy tafakkur muammolari*. Toshkent: Universitet.
7. Dewey, J. (1916). *Demokratiya va ta'lim*. Toshkent: Fan va texnologiya (o'zbek tiliga tarjima).
8. Foucault, M. (1980). *Hokimiyat va bilim: Tanqidiy nazariyalar* (o'zbek tiliga tarjima). Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi nashriyoti.

9. Xoliqov, M. (2019). *O'zbekiston yoshlari va ularning tafakkur erkinligi muammolari*. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
10. Saidov, U. (2021). *Zamonaviy axborot makoni va yoshlarning ongiga ta'siri*. Toshkent: Fan va innovatsiya.
11. G'ofurov, B. (2017). *Mustaqil fikrlash va uning falsafiy asoslari*. Toshkent: Ma'rifat nashriyoti.
12. Nizomov, I. (2020). *Globalashuv davrida yoshlarning madaniy identifikatsiyasi va tafakkur shakllanishi*. Toshkent: Sharq.
13. Vahobov, K. (2016). *Ta'limda innovatsion yondashuvlar va mustaqil fikrlashni rivojlantirish*. Toshkent: Yangi asr avlodi.
14. Baxtiyorov, O. (2018). *Tanqidiy tafakkur: nazariy va amaliy jihatlar*. Toshkent: O'zbekiston.
15. Alimov, S. (2022). *Zamonaviy texnologiyalar va mustaqil fikrlovchi yoshlarni tarbiyalash*. Toshkent: Innovatsiya nashriyoti.